

Náučný chodník Jasovská skala

Kraj:	Košický
Okres:	Košice-okolie
Geomorfologická jednotka:	Košická kotlina
Geologická jednotka:	silicikum
Chránené územie:	Národný park Slovenský kras a národná prírodná pamiatka Jasovská jaskyňa
Prístup:	bus Jasov, ZŠ a pešo po Hlavnej (k severozápadu) a Mlynskej ul. (k juhu) asi 600 m
Východisko:	Jasov, vstupný areál Jasovskej jaskyne
Trasa:	Jasov: Jasovská jaskyňa - proti toku Bodvy a Teplice (smerom k Jasovskému rybníku) - popred starý kláštorňý cintorín - severovýchodným okrajom plošiny - Jasovská skala - Jasovská jaskyňa
Dĺžka, prevýšenie:	2,5 km, prevýšenie 100 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	7
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je v prvej časti súběžná s modrou a žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 1989, 2007 obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: Sprievodca náučným chodníkom Jasovská skala (1989)

Kontakt: Správa Národného parku Slovenský kras so sídlom v Brzotíne, Hámosiho 188, 049 51 Brzotín, tel. 058 / 7326 815

Poznámka: Je možné (pre skupinu) vopred vyžiadať lektora na Správe NP a BR Slovenský kras.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Odporúčame pridať návštevu sezónne prístupnej Jasovskej jaskyne.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Jasov. Obec v juhozápadnej časti Košickej kotliny na západ od Košíc v údolí Bodvy. Územie bolo osídlené už od neolitu, čo dokladajú archeologické nálezy z neďalekej **Jasovskej jaskyne** (pozri heslo nižšie). Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1234, ktorá spomína **kláštor premonštrátov** - novej cirkevnej rehole založenej sv. Norbertom z Xantenu - založený tu v roku 1171, ako pobočka ich prvého kláštora v Uhorsku vo Velkom Varadíne (dnes Oradea v Rumunsku). Premonštráti sa na území Slovenska usadili aj v Lelesi, Bíni, Šahách, Nižnej Myšli a Kláštore pod Znievom, ich kláštory patrili medzi veľmi významné cirkevné ustanovizne - popri pastoračnej činnosti sa venovali osvete a zakladaniu škôl. Územie a obec patrili k hradu Turňa. Od 12. storočia tu pri bohatých ložiskách železa, medi a olova a tzv. spišskej ceste nastal rozvoj baníctva (banské práva od kráľa nadobudlo jasovského prepošstvo), v druhej polovici 14. storočia vznikli hámre na spracovanie rúd, v roku 1487 sa Jasov stal súčasťou Zväzu hornouhorských banských miest. Súčasný rozsiahly barokový komplex kláštora a kostola sv. Jána Krstiteľa, novo vybudovaný po prechodnom úpadku v 16. - 17. storočí v rokoch 1750 - 1766 podľa projektu Franza Antona Pilgrama, je štvrtou stavbou na tomto mieste. Spolu s jednou z najzácnejších knižníc na Slovensku (80 tisíc zväzkov) a unikátnou rozľahlou a výnimočne zachovanou kláštornou záhradou (francúzska záhrada, oranžéria) patrí vďaka ich architektonickej ako aj umelecko-historickej hodnote k najcennejším pamiatkam neskorobarokového a rokokového umenia na Slovensku, je národnou kultúrnou pamiatkou mimoriadneho významu. V blízkosti kláštora sa na Teplici, prítoku Bodvy, nachádza sústava rybníkov z 15. storočia. Rád premonštrátov patril medzi významných podnikateľov - v 19. storočí tu prevádzkoval výrobu rúr, manufaktúru na výrobu kachličiek, tehelňu, tlačiarne a parnú pílu, prenajímal hutu na spracovanie rúd a výrobu kovov, rudné bane, kameňolom s ťažbou mramoru, hámor a päť mlynov, vlastnil rozsiahle poľnohospodárske pozemky a začiatkom 20. storočia i vlastnú elektrárňu. Kláštor i kostol po silnom úpadku v druhej polovici 20. storočia (kedy objekty slúžili ako politická škola a sociálny ústav) nadobúdajú od roku 1990 postupne svoju pôvodnú podobu a plnia aj svoje pôvodné poslanie. Obnovený Rád premonštrátov spravuje od roku 2013 Premonštrátske gymnázium v Košiciach, ktoré pretrvalo ako jediné zo štyroch (v Levoči, Rožňave, Užhorode - neskôr Košiciach - a Velkom Varadíne/Oradei) získaných do správy v roku 1802 od cisára Františka I. Jasovský opátsky chrám, reprezentačné priestory kláštora, expozícia

umeleckých diel, barokový park a historická knižnica sú verejnosti sezónne (máj - september, utorok - sobota) prístupné so sprievodcom.

Jasovská skala. Skalná hrana dlhá vyše 300 m južne od Jasova nad ústím Teplice do Bodvy na východe Košickej kotliny na severovýchodnom okraji zvlnenej plošiny (okolo 340 m n. m.) budovanej paleozoickými fylitmi, zlepenkami a paleoryolitmi a mezozoickými vápencami, bridlicami a pieskovecami, vybiehajúcej z vyššie ležiacej Jasovskej planiny - najvýchodnejšej časti Slovenského krasu. Skala je zložená z komplexu stredotriasových karbonátov silického príkrovu (rôzne druhy vápencov s dolomitmi v podloží). Jej strmé svahy majú prevažne severnú expozíciu, preto je stanovišťom popri xerothermných aj horských druhov rastlín a živočíchov. Na skale sú zachované nevelké zvyšky základov múrov, obrannej priekopy a valu strážneho **hrádku Jasov**, ktorý dal v rokoch 1312 - 1320 postaviť uhorský kráľ Karol I. Róbert z Anjou na ochranu kláštora v Jasove. Hrad stratil svoj význam a zanikol po bitke v roku 1467, kedy hajtman Ján Talafús s bratríckym hajtmanom Jánom z Perína získali mestečko Jasov. Zručanina je národnou kultúrnou pamiatkou a archeologickou lokalitou. Jasovská skala poskytuje vynikajúci výhľad k severu (obec Jasov a kláštor, Volovské vrchy). Vo vápencovej časti jej masívu vznikla Jasovská jaskyňa (heslo nižšie). Okolo nej vedie náučný chodník.

Národná prírodná pamiatka Jasovská jaskyňa. Chránené územie pri juhozápadnom okraji Jasova v juhozápadnom okraji Košickej kotliny vyhlásené v roku 1925 na ochranu eróznokoróznej, 3,5 km dlhej jaskyne v masíve Jasovskej skaly, prvej sprístupnenej na území Slovenska, s archeologickými nálezmi od neolitu („jasovská keramika“ v rámci bukovohorskej kultúry), paleontologickými nálezmi jaskynného medveda a hyeny, bohatou kvapľovou výzdobou a výskytom netopierov. Ako jedna z dvoch jaskýň v rámci Krasu Medzevskej pahorkatiny je vytvorená v stredotriasových sivých gutensteinských vápencoch a svetlých steinalmských vápencoch a dolomitoch bývalým ponorným tokom Bodvy v piatich vývojových úrovniach. Spodné poschodie leží pod súčasnou hladinou neďaleko tečúcej Bodvy a býva aj zaplavované. Z rôznych tvarov riečnej modelácie sú najvýraznejšie stropné korytá. Sintrovú výplň tvoria pagodovité stalagmity, stalagnáty, štíty, bubny, brčká, mohutné nástenné vodopády, jaskynné škrapy, najväčším priestorom je Starý dóm s veľkým stalagmitom. V sprístupnených častiach jaskyne je možné dostať sa k viacerým jazierkam (najväčšie je Hessovo jazierko). Jaskyňa bola sprístupnená jasovskými mníchmi už v roku 1846. Od roku 1995 sa v jaskyni organizujú ozdravovacie speleoklimatické pobyty. Územie pamiatky je súčasťou územia európskeho významu Jasovské dubiny, chráneného vtáčieho územia Slovenský kras (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000), Národného parku Slovenský kras, Biosférickej rezervácie Slovenský kras a lokality Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu zapísanej na Zozname svetového dedičstva UNESCO. Jaskyňa je prístupná sezónne po 720 m dlhom okruhu (45 min).

Národná prírodná rezervácia Jasovské dubiny. Chránené územie na západ od Jasova vyhlásené v roku 1950 na ochranu prírodných lesných spoločenstiev (bukovo-hrabový a dubovo-bukový les a typická vysokokmenná bučina), miestami prestúpených xerothermnými spoločenstvami na južných svahoch v doline Teplice v cípe juhovýchodného výbežku Volovských vrchov na ich kontakte s Košickou kotlinou a Slovenským krasom. Územie rezervácie je súčasťou územia európskeho významu Jasovské dubiny, chráneného vtáčieho územia Slovenský kras (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000), Národného parku Slovenský kras, Biosférickej rezervácie Slovenský kras a lokality Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu zapísanej na Zozname svetového dedičstva UNESCO.

Košická kotlina. Rozsiahla oblúkovito severo-južným smerom pretiahnutá tektonická zníženie na juhovýchodnom Slovensku zhruba medzi Medzevom, Hostovcami, Seňou, slovensko-maďarskou štátnou hranicou, Skárošom, Košickým Klečenovom, Finticami, Košicami, Vyšným Klátovom a Malou Idou. Od susedných horských území, ktorými sú na západe Šarišská vrchovina, Čierna hora, Volovské vrchy a Slovenský kras, na juhu úzky pásik Bodvianskej pahorkatiny - za štátnou hranicou

prechádzajúcej do pahorkatiny Cserehát (Cserehát dombvidék) -, na východe Slanské vrchy a Beskydské predhorie a na severe Spišsko-šarišské medzihorie, je sčasti (na západnej strane) oddelená zlomami. Je vyplnená neogénnymi morskými a jazernými a pod Slanskými vrchmi aj vulkanogénnymi sedimentmi, miestami prikrytými proluviálnym materiálom náplavových kuželov (rozsiahle sú najmä pri prítokoch Bodvy), v závetrí Volovských vrchov sprašami a pozdĺž významných tokov akumuláciami riečnych terás a nív. Plošne prevažuje pahorkatinný, miestami až silno členitý reliéf, výnimkou sú tiahle rovinné územia široké pozdĺž väčších vodných tokov (Hornád, Torysa, Olšava, Bodva) a úzke aj pozdĺž ich prítokov. Najväčšie nadmorské výšky dosahuje plochými chrbtami severovýchodne (Dialňa 384 m, Osláš 356 m) alebo juhozápadne (Kodydom 362 m) od Košíc. Územie je odlesnené s poľnohospodárskym využitím, len vyššie široké ploché chrbty na štrkovom podloží v členitejších častiach územia až podvrchovinného rázu pokrývajú ostrovy teplomilných dubových a nepôvodných agátových lesov.

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník Jasovská skala
2. Lesy
3. Fauna
4. História
5. Geológia a geomorfológia
6. Flóra
7. Jasovská jaskyňa

